

Eesti Reformierakond, Isamaaliit ja Mõõdukad (edaspidi: Koalitsioon) kinnitavad üheskoos ja üksmeeles oma ühist tahet ja valmisolekut võtta endale vastutus Eesti riigi ja rahva hea käekäigu, arengu ja tuleviku eest.

Koalitsioon peab silmas kõigi inimeste üheväärsust ja ei eelista riigi juhtimisel ja arendamisel mitte ühtki rahvakihti teisele. Riigi ja inimese kahekõne peab muutuma selgemaks, riik peab tulema rahvale lähemale.

Koalitsioon lubab töötada selles suunas, et riik täidaks igas eluvallas heaperemehelikult kõiki temale pandud funktsioone Eesti riigi ja rahva hüvanguks. See tähendab üheaegselt nii sotsiaalkui ka regionaalpoliitika täiustamist, soodsa keskkonna loomist majanduse arenguks, suuremat hoolt omavalitsuse töö korraldamisel, eesmärgi seadmist, et Eesti peab arenema kui tervik, ilma et ühtki piirkonda eelistataks teisele.

Koalitsioon lähtub veendumusest, et rahva hea käekäik ja Eesti rahvuslik julgeolek on Eesti riikluse esmane eesmärk.

RIIK RAHVA JAOKS

XXI sajandi künnisel on Eesti üheks tõsisemaks probleemiks kujunenud kodanike võõrandumine oma riigist. Selle vähendamine on järgmise nelja aasta jooksul üks Eesti riigi olulisemaid ülesandeid. Et muuta Eesti valitsemine läbipaistvamaks ning kodanikele arusaadavaks, viib koalitsioon läbi riigivalitsemise reformi. Riigivalitsemise reformi eesmärgiks on taastada rahva usaldus Eesti riigi vastu, tugevdada parlamentaarsel demokraatial tuginevat riigikorraldust, võidelda efektiivselt korrupsiooniga ning ehitada üles tõhusalt toimiv riigiparaat.

Nende eesmärkide saavutamiseks tuleb tugevdada poliitilist juhtimist valitsuse tasemel, suurendada Riigikogu osatähtsust riigi poliitika kujundamisel ning hoolitseda avaliku sektori töötajate koolituse eest.

Suurendamiseks kodanike osavõttu riigile oluliste otsuste tegemisel, koalitsioon:

- 1) muudab Riigikogu valimisseadust, et suureneks valijate poolt antud häälte kaal ning piiratakse valimisnimekirjade pikkust;
- 2) muudab parlamendi töökorraldust eesmärgiga suurendada saadikute vastutust sidemete eest kodanikega ning mitmesuguste huvirühmade ja ühendustega. Suurendatakse avalikkuse osalust seadusloome protsessis ning järelvalves riigiparaadi tegevuse üle, korraldades riigikogu komisjonide avalikke istungeid. Seaduseelnõude esitamisel riigikogule tuleb need reeglina varustada eksperthinnangute ja asjasse puutuvate huvirühmade ning institutsioonide arvamustega;
- 3) tugevdab erakondlikku süsteemi ka omavalitsuste tasemel.

Tõhustamiseks riigi valitsemist ning vähendamaks bürokraatiat, koalitsioon:

- 1) kaardistab täitevvõimu institutsioonide funktsioonid, et jätta riigile see, mis vajalik ja anda erasektori või kolmanda sektori täita see, mis võimalik;
- 2) muudab riigiparaadi tõhusamaks, tugevdab sidet ühelt poolt valijate ning täitevvõimu organite ning teiselt poolt ministriumide ja Riigikogu vahel, suurendab ministriumide rolli oma valdkonna arengustrateegia kujundamisel, tugevdades selleks otse ministrile alluvat poliitilist juhtkonda;
- 3) arendab horisontaalset koordineerimist ministriumide vahel;

- 4) annab kodanikele võimaluse tutvuda otsuste ettevalmistamise ja vastuvõtmise protsessiga, kasutades selleks nii ajakirjanduse kui Interneti võimalusi, tõhustab koostööd valitsusväliste organisatsioonidega;
- 5) viib täitevõimu asutuste jaoks sisse aktiivse infopakumise nõude, et pidevalt teavitada avalikkust kavandatavatest ja vastuvõetud otsustest;
- 6) tagab kodanike põhiseadusliku õiguse saada riigi ja kohaliku omavalitsuse asutustelt informatsiooni ning võtab vastu infovabaduse seaduse. Samal ajal tagame andmekogude eelkõige isikuandmete ning inimeste ja riigi julgeolekuga seotud andmete kaitse;
- 7) jätkab ministeeriumide ja ametite tegevusalade täpsustamist, sh. valmistab ette ja viib läbi Teede ja Sideministeeriumi ning Majandusministeeriumi ühendamise;
- 8) muudab regulaarseks kõigi riigiametnike atesteerimise ning korrastab riigiametnike koolitamisüsteemi;
- 9) arendab avalikku teenistust avatud süsteemina.

Teostamiseks avalikus halduses Tiigrihüpet, koalitsioon:

- 1) suurendab spetsialistide kaasamist Eesti valitsemis- ja haldussüsteemi kaasajastamisel ning olemasolevate arvutivõrkude sidestamisel;
- 2) loob avalike internetipunktide võrgu üle Eesti;
- 3) ühendab kõik kohalikud omavalitsused ühtsesse elektroonilisse suhtlussüsteemi;
- 4) vähendab paberlikku asjaajamist ja inimeste jooksutamist ametkondade vahel, rakendades selleks asutustevahelise arvutiside võimalusi ning tugevdades kontrolli ametnike tegevuse üle inimeste probleemide lahendamisel;
- 5) lähtub avaliku halduse kaasajastamisel infotehnoloogia võimalustest, kehtestab seadusega elektroonilise allkirja võimaluse;
- 6) loob koos ülikoolide ja eraettevõtjatega Eesti Infokolledži;
- 7) alandab kodutarbijatelt ja haridusasutustelt võetavat käibemaksu kaasaegse infotehnoloogia ja tarkvara soetamisel.

Koalitsioon loeb üheks oma ülesandeks seismist eetilise Eesti eest ning võitlust korruptsiooni vastu. Selleks koalitsioon:

- 1) tõhustab Riigikontrolli tööd ja täpsustab selle funktsioone, pannes talle kontrolli riigieelarvest eraldatud rahade efektiivse kasutamise üle kohalikes omavalitsustes ja avaliku sektori tõhususe hindamise. Riigikontrolli partneriks Riigikogus peab saama rahanduskomisjon;
- 2) rakendab ranged meetmed korruptiivsetest ja asjatundmatutest ametnikest lahtisaamiseks ning loob tegusa riigiasutuste sisekontrolli. Loomes mehhanismi ametnikueetika koodeksi kasutamiseks ametnike atesteerimisel;
- 3) karmistab karistusi altkäemaksu, tulude varjamise, maksupettuste ja ametiseisundi kuritarvitamise eest;
- 4) suurendab ametnike kui avaliku teenuse pakujate isiklikku vastutust vastuvõetavate otsuste kvaliteedi ja täitmise eest;
- 5) korraldab ümber suurte riigihangete süsteemi, andes Riigihangete Ametile ainuõiguse riigi suuremate hangete korraldamiseks. Suurendatakse Riigihangete Ameti järelevalveõigusi riigihangete üle. Riigiasutuste halduskulutuste vähendamiseks tuleb luua riigiasutuste ühtne hankesüsteem, mis hõlmab infotehnoloogia, autode, kontoritehnika ja tarvete ühishanget.

Poliitilise reformi üheks osaks on otsustamise viimine rahvale võimalikult lähedale, st. kohalike omavalitsuste tasemele. Koalitsioon peab oluliseks kohalike omavalitsuste rolli suurendamist ning nende tugevdamist. Selleks koalitsioon:

- 1) muudab proportsioone riikliku toetuse määramisel jõukatele ja vähemjõukatele omavalitsustele;
- 2) teostab süsteemse analüüsi alusel haldusterritoriaalse reformi, lähtudes seejuures iga omavalitsusüksuse omapärasest. Maakondade ühendamise kavu hakatakse arutama pärast kõigi sellega seotud aspektide analüüsi;
- 3) laiendab omavalitsuste võimalusi ja õigusi sotsiaaltoetuse jagamisel.

TUGEV PEREKOND TUGEV ÜHISKOND

Paljude Eesti ees seisvate probleemide lahendus peitub perepoliitika tugevdamises ning suurema tähelepanu osutamises laste ja noorte probleemidele. Selleks koalitsioon:

- 1) väärtustab laste kodus kasvatamist, seades hiljemalt aastal 2000 sisse lapsehooldustasu miinimumpalga ulatuses koolieelikuid kodus kasvatavale vanemale ning arvestades laste kodus kasvatamise aega täielikult pensioni suuruse määramisel;
- 2) seob hiljemalt aastal 2001 tulumaksuvaba miinimumi laste arvuga perekonnas, makstes samal ajal väikese tuluga peredele lapsetoetuse lisa;
- 3) suurendab omavalitsuste kaudu jaotatavaid koolitoetusi, tagamaks igale perele laste koolitoidu, õpikute ning muu koolivarustuse ostmiseks vajaliku miinimumi;
- 4) suurendab toetusi lapsi üksi kasvatavale vanemale ning puuetega laste vanematele;
- 5) asutab Eesti Pere Sihtkapitali lastega peredele oma kodu soetamiseks mõeldud madalaprotsendilise pikaajalise laenu tagamiseks;
- 6) arendab vanemliku hoolitsuseta jäänud laste jaoks turvakodude, kasuvanemate ja tugiperede süsteemi. Ennetava abi ja järelabi tõhustamiseks on vaja välja arendada toetus ja nõustamiskeskuste võrk. Kriisiabitelefoni peab olema kõikjal kättesaadav;
- 7) suurendab sünnitoetuste määra.

ÕIGUS VÄÄRIKALE ELULE

Koalitsioon lähtub euroopalikest arusaamadest, mille kohaselt igal inimesel on õigus väarikale elukvaliteedile. Koalitsioon arvestab Euroopa Nõukogu sotsiaalharta ratifitseerimisel ja Eesti sotsiaalpoliitika ühildamisel Euroopa Liidu põhimõtete ja Eesti majanduslikke võimalusi.

Koalitsiooni sotsiaalpoliitika eesmärgiks on teenimisvõimaluste loomine töövõimelistele inimestele ning piisava toetuse määramine abivajajatele. Sotsiaalmaksu määra ei tõsteta.

Teostamiseks aktiivset tööturupoliitikat ning loomaks uusi töökohti, koalitsioon:

- 1) töötab välja aktiivse tööhõivepoliitika, mis seotakse kutsehariduse arendamise programmiga;
- 2) loob soodustusi ettevõtjatele, kes annavad tööd vähese konkurentsivõimega isikutele (puuetega inimesed, töötud, väikelaste emad jt.);
- 3) viib sisse kohustusliku töötuskindlustuse, mis põhineb tööandjate ja töövõtjate jagatud vastutusel;
- 4) soodustab investeringuid ettevõtluse arenguks vajaliku infrastruktuuri loomisse suure tööpuudusega piirkondades;
- 5) maksab stipendiume ümberõppijatele ning toimetulekukoolitust saavatele töötutele;
- 6) rajab ettevõtluse arendamise keskusi suure töötusega piirkondadesse;
- 7) pikendab töötuna arveloleku aega;
- 8) rakendab riikliku programmi Ida-Virumaa sotsiaalsete pingete leevendamiseks, ettevõtluse arendamiseks, töötute ümberõppeks, avalike tööde korraldamiseks, töötute perede sotsiaalseks toimetulekuks.

Tõhusa toimetulekusüsteemi väljaarendamiseks koalitsioon:

- 1) viib lõpule pensionireformi, luues tööpensionifondid kohustusliku kogumiskindlustuse elluviimiseks;
- 2) töötab välja sotsiaalsete tagatiste süsteemi üksikisikust ettevõtjatele, sh. talunikele ja vabakutselistele loovisikutele.

Eluasemepoliitikas koalitsioon:

- 1) tegutseb eesmärgiga elavdada elamuehitust ning luua võimalused igale perele heakorrastatud eluaseme omandamiseks või üürimiseks;
- 2) peab vajalikuks tagada iga inimese õiguse peavarjule.

Tervisepoliitikas koalitsioon:

- 1) arendab haigekassade süsteemi, et tugevdada lepingulist vastutust tervishoiuteenuste pakkujate ja haigekassade vahel, suurendada haigekassade rolli patsientide õiguste ja vajaduste kaitsmisel ja arstiabi kvaliteedi kontrollimisel; loob haigekassade vaheline ühtse info ja arveldussüsteemi, et tagada patsiendile vajaliku arstiabi saamine sõltumata elukohast;
- 2) karmistab meetmeid kohustusliku ravikindlustusmaksu laekumise tagamiseks;
- 3) suurendab hooldushaiglate ning koduse põetuse võimalusi;
- 4) võtab vastu ja rakendab patsiendi õiguste kaitse seaduse;
- 5) arendab tervisekaitse ja rahva tervise edendamise ning tervise taastamise programme;
- 6) suurendab tervishoiusüsteemi majanduslikku efektiivsust;
- 7) lõpetab sesoonse üleminekuaja kasutamise.

TUGEV MAJANDUS, KINDEL TULEVIK

Läänemere ümbrus on Euroopa Liidu kõige kiiremini arenev regioon. Eesti geograafiline asend on andnud meile võimaluse olla üks selle piirkonna keskus. Selleks osaleme aktiivselt Euroopa Liidu nn. põhja dimensiooni arendamisel. Eesti ekspordi konkurentsivõime suurendamiseks arendame välja eksportgarantiide süsteemi.

Avatud ja atraktiivne ettevõtluskeskkond on stabiilse majanduskasvu alus. Valitsuse eesmärgiks on kiirendada maksimaalselt majanduskasvu, mis tagab uute töökohtade loomise ja avab võimalused elatustaseme kiiremaks tõusuks.

Et luua võimalikult tõhus majanduskeskkond ja tagada aus konkurents ning turumehhanismide toime, tegeleb valitsus majandusruumi jätkuva korrastamisega. Oluline on olemasolevate monopoolsete struktuuride ümberkujundamine ja uute tekkimise vältimine.

Selleks on vaja:

- 1) muuta konkurentsipoliitika toimivaks kõigi turuosaliste suhtes, töötades välja meetmed varjatud kartellikokkulepete tõrjumiseks. Majandusruumi korrastamisel peab olema oluline roll jõulisel ja tõhusal Konkurentsiametil, mis tuleb ümber kujundada sõltumatuks konkurentsijärelvalve institutsiooniks;
- 2) töötada välja põhimõtted ja õiguslikud alused ühendatud finantsjärelevalve moodustamiseks;
- 3) arendada teadusmahukat tootmist, mis on Eesti kui väikese riigi piiratud ressursside juures majandusarengu oluliseks teguriks ning suurendada investeeringuid innovatsiooni ning teaduse ja

arendustegevusse. Uue tehnoloogia juurutamiseks ja uute töökohtade loomiseks arendame tehnokülasid. Tehnokülaste planeerimiseks ja infrastruktuuri ettevalmistamiseks kaasame lisaks riigivahenditele ka erakapitali ning Euroopa Liidu vastavad fondid;

4) arendada aktiivset välismajanduspoliitikat, et avada uusi turgusid Eesti kaupadele;

5) luua soodsamad võimalused elamulaenude saamiseks, suurendades selleks riigieelarvest vastavatesse fondidesse eraldatavaid vahendeid.

Konkurentsi arendamiseks koalitsioon:

1) rakendab kodumaisele toodangule välisturgudel kehtivad kvaliteedinõuded ja standardid;

2) toetab innovaatilist tegevust, kaasates teadlased arenguprogrammide koostamisse;

3) demonopoliseerib infrastruktuuri ja tõhustab kontrolli loomulike monopolide üle;

4) toetab põlevkivi ja energiatootmise moderniseerimist ning alternatiivsete energiaallikate kasutamist, seab eesmärgiks Eesti lülitumise Läänemeremaade energiaringi. Energeetikas tuleb erastada elektri tootmine ja avada see konkurentsile. Elektrienergia magistraalsed ülekandeliinid on nn. loomulikud monopolid ja peavad garanteerima kõigile tootjatele võrdsed tingimused energia ülekandmisel;

5) loob Eesti Raudtee arendamisel tingimused erakapitali kaasamiseks. Raudtee infrastruktuurile tuleb leida rahvusvahelise konkursi kaudu pikaajaline rentnik või kontsessioonäär. Kaubaveos tuleb luua kõigile operaatoritele võrdsed tingimused;

6) viib erastamise läbi erastamiseseaduse alusel ja lähtudes vaba konkurentsi põhimõtetest;

7) viib lõpule omandi ja maareformi vastuvõetud seaduste alusel.

RAHANDUS

Stabiilse ja usaldusväärse rahanduspoliitika jätkamine jääb ka edaspidi Eesti arengu nurgakiviks. Vaid tasakaalus hoides eelarvet ning inflatsiooni ohjeldades on võimalik tagada soodne keskkond majanduse arenguks.

Selleks koalitsioon:

1) ei devalveeri Eesti krooni, säilitab Eesti krooni kehtiva vahetuskursi Saksa marga (hiljem euro suhtes);

2) ei sea piiranguid kapitali liikumisele;

3) võtab vastu seaduse stabilisatsioonireservi vahendite kasutamise kohta;

4) säilitab Eesti Panga sõltumatuse valitsusest;

5) hoiab Eesti riigieelarve tasakaalus. 1999. aasta riigieelarve tasakaalu viimiseks alustab negatiivse lisaelarve koostamist niipea kui aasta esimese nelja kuu tulemuste põhjal on prognoositav oluline kõrvalekalle kinnitatud aastaeelarve tulude laekumisest;

6) ei suurenda üldist maksukoormust;

7) säilitab üksikisiku proportsionaalse tulumaksu, suurendades järkjärgult maksuvaba miinimumi;

8) kaotab alates 1. jaanuarist 2000 ettevõtte tulumaksu kogu ettevõttesse reinvesteeritud kasumilt, sh. uute töökohtade rajamise, sotsiaalsfääri ja hariduse arendamise, oma töötajate sotsiaalsesse kaitsesse tehtud investeeringud; dividendid, erisoodustused ja ettevõtlusega mitteseotud kulud jäävad tulumaksuga maksustatavaks;

9) ei toeta täiendavaid erisusi käibemaksu määras, v.a. infotehnoloogiale;

10) pidurdab aktsiiside tõusu, vähendab mootorsõiduki aktsiisi. Kütuseaktsiisist laekuvaid summasid kasutame eeskätt teede jooksvaks remondiks ja korrashoiuks;

11) säilitab avatud majanduspoliitika ja jätkab samal ajal ettevalmistusi ühinemiseks Euroopa Liidu ühtse tolliruumiga;

- 12) elavdamaks majanduse arengut ning toetades Eesti ühtlast arengut, peab vajalikuks kiirendada suurte infrastruktuuriobjektide rajamist, mis parandavad elukeskkonda ja loovad soodsamaid tingimusi ettevõtluseks;
- 13) viib ellu konkreetse programmi maksudistsipliini parandamiseks;
- 14) võtab riigieelarve koostamisel arvesse kõik riigi tulud;
- 15) viib läbi riigieelarve menetlemise reformi, sh. tagades pikaajaliste projektide eelarvelise rahastamise stabiilsuse;
- 16) salakaubitsemise tõkestamiseks seab sisse maksumärgid alkoholile.

MAAMAJANDUS

Eesti kiire majandustõusu eelduseks on riigi ühtlane areng. Maailma arengusuundumusi arvestades on ka Eestil vajalik anda maaelule uus sisu, luues maapiirkondades uusi töökohti inimestele, kes on need kaotanud põllumajandusliku tootmise moderniseerimise või turutingimuste muutumise tõttu.

Selleks koalitsioon:

- 1) toetab maal ettevõtluse ja alternatiivsete tegevusalade arengut ning uute töökohtade loomist. Riikliku investeringute programmi kaudu arendame maapiirkondade infrastruktuuri;
- 2) Euroopa Liiduga liitumiseks teeb ettevalmistusi üleminekuks Euroopa Liidu ühisele põllumajanduspoliitikale, pidades seejuures silmas selle viimase aja suundumusi. Selleks rakendatakse Euroopa Liidu nõuetele vastav põllumajandussaaduste turukorralduse süsteem;
- 3) rakendab Euroopa Liidu nõuetele vastava veterinaar ja fütosanitaarkontrolli, viies ellu kvaliteedi kontrolli seaduse;
- 4) rakendab maahooldustoetuse ja kohustuse, et säilitada keskkonnanahoolus ja haritav maa kui ressurss;
- 5) toetab tõhusa ja keskkonnasõbraliku talumajanduse ning mahepõllumajanduse arendamist;
- 6) arendab ning toetab eratootjatele tuginevat ühistegevust, sh. laenu ja hoiuühistuid ning seab tõkked töötajate monopoolsele hinnapoliitikale;
- 7) defineerib ja seadustab talu kui tootmisüksuse mõiste ning loob vastava registri, käivitab Talukapitali;
- 8) rakendab riskide kindlustamise süsteemi ilmastikukahjude vastu;
- 9) korraldab senise Põllumajandusministeeriumi ümber Maamajandusministeeriumiks;
- 10) eraldab maaelu ja saarte toetamiseks vähemalt 5% riigieelarvest.

HARIDUS ON INVESTEERING TULEVIKKU

Eesti tuleviku määrab tõhus ja paindlik haridus ja koolitussüsteem, mis vastab XXI sajandi nõuetele. Hea haridus loob eelduse tugevale majandusele, nende koosmõjul tugevneb rahva elujõud ja kindlustub Eesti tulevik. Avatud maailma ja infoühiskonna ajastul on koolihariduse üks eesmärke õpetada oskust leida kiiresti vajalik teave ja hinnata selle usaldusväärsust.

Hariduspoliitikas lähtub koalitsioon Õpi-Eesti põhimõtetest ning eesmärgist arendada kõigile kättesaadavate haridusvõimaluste kaudu iga isiku võimeid. Eesti haridustaseme parandamiseks koalitsioon:

- 1) suurendab riigieelarveliste hariduskulutuste kasvu vähemalt võrdeliselt kogu riigieelarve kasvuga;

- 2) loob Hariduskapitali, rahastamaks hariduse arendusprojekte ja toetamaks noori õpetajaid;
- 3) tagab tasuta keskhariduse ning kutsehariduse kõigile lastele, samuti säilitatakse riikliku tellimuse alusel tasuta kõrghariduse omandamise võimalus;
- 4) tagab hariduse jätkuva riikliku finantseerimise, et kindlustada haridusressursside kasv ühe õppija kohta, lähtudes maakoolide ja gümnaasiumide eelarvete kujundamisel mitte ainult õpilaste arvust, vaid ka kaasaegse kvaliteediga õpetuse ja õpikeskkonna maksumusest;
- 5) tagab Tiigrihüppe programmi edasiarendamise sihiga, et iga õpilane ja üliõpilane, iga õpetaja ja õppejõud oleks võimeline kasutama moodsat infotehnoloogiat;
- 6) lähtub koolivõrgu korrastamisel kvaliteetse üldhariduse piirkondliku kättesaadavuse põhimõttest. Omavalitsus vastutab munitsipaalse alus ja põhihariduse, riik kvaliteetse gümnaasiumihariduse arendamise eest igas piirkonnas, kujundades selleks riiklike maakonnagümnaasiumide võrgu;
- 7) tagab koostöös tööandjate ja võtjatega nüüdisnõuetele vastava kutsehariduse ning toetab riiklikult täiskasvanute täiend ja ümberõpet ja vabaharidust;
- 8) soodustab koolide iseseisvust ja omanäolisust integreeritud õppekavade ja õppesuundade kujundamisel, arvestades õppijate vajadusi. Õppekavade uuendamisel lähtume sellest, et need tagaksid iseseisva mõtlemise ja teabekasutuse oskuse. Riik tagab aineprogrammide ning neile vastavate õpikute ja õppetarkvara väljatöötamise;
- 9) parandab õpetajate palga ja töötingimusi ning korraldab riiklikult õpetajate täiendõppe uute õppekavade ja meetodite rakendamiseks. Tagab õpetajate palga tõusu Eesti keskmisele tasemele;
- 10) toetab riiklikult alushariduse andmist lasteaedades, eelklassides või koduõpetuse teel, et saavutada kõigi laste parem kooliküpsus;
- 11) laiendab noorukite koolikohustust keskhariduse või kutsehariduse omandamiseks;
- 12) toetab õpilaste valikuvõimaluste laiendamiseks haridusstandardile vastavate eraõppeasutuste tegevust, tagades ühtlasi nende taseme kontrolli;
- 13) jagab avatud konkursi alusel riiklikku tellimust riiklike ja erakõrgkoolide vahel;
- 14) suurendab õppelaenusid;
- 15) lähtub teaduse sihtfinantseerimisel Eesti arengu prioriteetidest: teadusalad, mis on innovatsiooni seisukohalt olulised; rahvusteadused; teadusalad, kus meil on maailmatasemel uurijad;
- 16) suurendab hariduse mõju muulasnoorte integreerimisel eesti kultuuriruumi ja ühiskonda. Vene õppekeelega üldhariduskoolid varustatakse Eestikeskse õppevaraga, tugevdatakse vene õppekeelega koolide juhtkondi ja õpetajaskonda (intensiivne täienduskoolitus jms.). Soodustab venekeelsete koolide üleminekut kakskeelsele õppekavale, suurendades järkjärgult eestikeelsete õppeainete osatähtsust. Rahastab riikliku tellimusena venekeelsete gümnaasiumide lõpetajate eesti keele intensiivõpet ja õppimist kõrgkoolides eestikeelse õppekava alusel;
- 17) valmistab ette ja otsustab Haridusministeeriumi üleviimise Tartusse, tuues sellega haridusellu ka regionaalpoliitilise dimensiooni.

KULTUURIS VÄLJENDUB RAHVA ELUJÕUD

Eesti riigi olemasolu mõtte on eesti rahva, keele ja kultuuri säilitamine ning arengutingimuste loomine. Riiklik kultuuripoliitika peab tagama eesti kultuuri vaba arenemise. Riikliku kultuuripoliitika prioriteediks on rahvuskultuuri edendamine, seejuures pöörame erilist tähelepanu kõrgkultuuri finantseerimisele ja selle rahvusvahelise leviku toetamisele.

Nende eesmärkide saavutamiseks koalitsioon:

- 1) lähtub seisukohast, et Eesti kultuuripoliitika on lahutamatu seotud Eesti haridus ja teaduspoliitikaga, st. kooskõlastatud põhimõtteid kultuuriprojektide kavandamisel, rahastamisel ja

rakendamisel;

- 2) peab vajalikuks toetada Eesti kõrgkultuuri osatähtsuse suurendamist ja originaalloomingu väärtustamist ning arengut avalik-õiguslike meediakanalite abiga;
- 3) toetab Eesti kõrgkultuuri pääsu rahvusvahelisele areenile;
- 4) arendab programmiliselt koos omavalitsustega kultuurilist infrastruktuuri, mis muudab maakoolid, rahvaraamatukogud, kultuurimajad, külamuuseumid, seltsid jms. ühtseks, üksteist toetavaks võrgustikuks valla, maakonna ning Tiigrihüppe kaudu ka riigi tasandil;
- 5) toetab maakultuuri ja külaliikumist, regionaalse omapära säilitamist, eesti keele ja kultuuri viljelemist piirkondades, kus eestlased on okupatsiooni tagajärjel vähemuseks muutunud;
- 6) tugevdab muinsuskaitset;
- 7) kaitseb eesti keelt ja süvendab keelekultuuri. Toetab eesti keele alase rakenduslingvistika (terminoloogia, seletussõnaraamatud paberil ja võrgus, õigekeelsusbülletäänid jms.) arendamist ja õigekeelsusalast selgitustööd;
- 8) viib Kultuurkapitali sihtkapitalide nõukogude koosseisu määramise parlamendi pädevusse;
- 9) jätkab kultuuri suurehituste renoveerimist ja rajamist (Muusikaakadeemia ehituse lõpetamine, Kunstimuuseum, Eesti Rahva Muuseum, Estonia teatri juurdeehitus jt.);
- 10) demonopoliseerib kultuurilevi, toetab kultuurialases tegevuses eraalgatust, määrab kindlaks riiklike toetussummade suuruse Eesti interpretide tegevuseks nii kodu kui välismaal;
- 11) toetab Eesti ühinemist Rooma konventsiooniga;
- 12) toetab Kultuuriministeeriumi eelarvest nende mõisahoone restaureerimist, kus asuvad haridus ja kultuuriasutused.

SÄÄSTLIK KESKKONNAPOLIITIKA

Et tagada Eestis eluvõimalus ka järgmistele põlvkondadele, on oluline hoolitseda jätkuvalt Eesti looduskeskkonna kaitse eest. Selleks koalitsioon:

- 1) jätkab Eesti looduslikele tingimustele sobivate keskkonnanormide ja standardite väljatöötamist;
- 2) jätkab rahvusvaheliste lepingutega võetud kohustuste täitmist ja integreerumist rahvusvahelisse keskkonnakaitse;
- 3) korrastab eriti ohtlike jäätmetega seotud jäätmemajanduse;
- 4) viib lõpule maakonna planeeringud, algatab üleriigilise planeeringu, toetab kohalike omavalitsuste planeeringut;
- 5) taastab metsajärelevalve, ka erametsade osas;
- 6) seob keskkonnafondi vahendid tihedamalt riigieelarvega ja muudab avaliku kontrolli keskkonnafondide kasutamise üle rangemaks;
- 7) muudab ressurside (ka kalapüügikvootide) jagamise läbipaistvaks.

TUGEV ÕIGUSKORD, TURVALINE EESTI

Ainult tugev korrakaitse tagab iga kodu turvalisuse. Igaühe õigus korraldada oma elu, teha iseseisvaid valikuid ja ehitada oma tulevikku peab olema kaitstud riigi meelevaldse sekkumise eest. Valitsuskoalitsioon muudab kodaniku ja perekonna turvalisuse ja kaitse riiklikuks prioriteediks, loob turvalise elukeskkonna, kus on tagatud eraelu puutumatus ja seaduste täitmise vältimatus.

Selleks kaotab koalitsioon kuritegevust soodustava karistamatuse õhkkonna:

- 1) iga väikseimgi õigusrikkumine peab saama vältimatu õiglase karistuse;
- 2) pooldame alternatiivsete individualiseeritud karistusmeetodite sätestamist ja rakendamist

esimest korda karistatavatele;

- 3) pooldame kergemate kuritegude puhul tingimuslikku vabadusekaotust ja kriminaalhoolduse rakendamist;
- 4) karmistame raskete isikuvastaste kuritegude eest määratavaid karistusi;
- 5) täpsustame korrupsiooni eest vastutusele võtmise aluseid ja vähendame seaduse ja personali valikuga korrupsiooni tekke eeldusi.

Õiguskorra tugevdamiseks koalitsioon:

- 1) suurendab kulutusi kohtute paremaks tööerakendamiseks ja kohtunike täiendõppeks;
- 2) pooldab kohtute esimeeste tähtjalist nimetamist;
- 3) kaasajastab kriminaalmenetluse ja karistusseadustiku;
- 4) tagab kvaliteetse õigusabi kättesaadavuse kõigile abivajajatele avalik-õigusliku advokatuuri kaudu;
- 5) suurendab prokuröride osatähtsust ja vastutust politseitegevuse järelvalves, kriminaalasjade kohtueelsel uurimisel ning riikliku süüdistuse toetamisel kohtus;
- 6) vähendab kuritegevuse sotsiaalsete riskitegurite levikut, võideldes vaesuse, harimatuse, tööpuuduse, narkomaania ja ühiskonna lõhestatuse vastu, luues haridusasutuste, lastearstide, noorsoopolitsei, sotsiaaltöötajate, tugiisikute ja lastekaitseorganisatsioonide vahelise koostöö võrgu, käivitades programme laste väljatoomiseks sotsiaalse riski olukorrast;
- 7) tõstab politseitöö kvaliteeti väljaõppe ja politseiteenistuse süsteemi parandamisega, keskmisest pikema puhkuse ja madalama pensionieaga ning täiendavate sotsiaalsete tagatistega, positiivse avaliku arvamuse kujundamisega; tõstab politsei usaldusväärsust suhtlemisel elanikkonnaga ja tugevdab patrullteenistust ja järelvalvet kõrgema riskiastmega piirkondades;
- 8) arendab välja kodanikukaitse süsteemi, korrastades ja rahastades päästeteenistust ja piirivalvet, tugevdades koostööd Kaitseliiduga;
- 9) koostab riikliku programmi õnnetustega seotud riskide vähendamiseks ja riskiteadlikkuse suurendamiseks; käivitab liiklusohutuse programmi;
- 10) võitleb tõhusamalt narko-, relva ja inimkaubandusega tegelevate grupeeringute vastu, tugevdab narkootikumide vastu suunatud võitlust;
- 11) turvalisust tagavate ressursside paremaks ja tulemuslikumaks kasutamiseks luuakse piirivalve, päästeteenistuse, mereohutuse ja keskkonnakaitse struktuuride ühine mitmeotstarbeline laevastik ja lennusalk;
- 12) Euroopa Liidu tulevase idapiiririigina viib Eesti kiires korras sisse Euroopa Liidu nõuetele vastava piiriületusrežiimi.

RAHVUSPOLIITIKA JA KODAKONDSUSPOLIITIKA

Valitsus lähtub põhiseaduses sätestatud põhimõttest tagada eesti rahvuse ja kultuuri kestmine läbi aegade, kaitstes samal ajal kõigi Eesti elanike inimõigusi ja vabadusi, sõltumata nende rahvusest, usutunnistusest, keelest või kodakondsusest.

Valitsus jätkab kehtivat kodakondsus ja välismaalastepoliitikat. Kodakondsuse seaduse ja välismaalaste seaduse põhimõtteid ei muudeta.

Valitsuse üks prioriteete on Eestis püsivalt elavate muulaste integreerimine Eesti ühiskonda, mis on eeltingimuseks püsiva ja lojaalse kodanikkonna kujundamisel. Sellest lähtudes teostab koalitsioon aktiivset integratsioonipoliitikat:

- 1) toetab muulaste püüdlusi kodakondsusnõuete täitmiseks, aidates kaasa täiskasvanute eesti keele ja kultuuri õppele ning kodanikuõpetusele;
- 2) tõstab eesti keele õpetamise muulasnoortele põhikoolis sellisele tasemele, mis võimaldab neil sooritada kodakondsuse saamise nõuetele vastava keeleeksami põhikooli lõpueksamina;
- 3) astub samme muukeelse kooli arendamiseks ja sisuliseks liitumiseks Eesti ühtse haridussüsteemiga ning tingimuste loomiseks riiklike gümnaasiumide üleminekuks eestikeelsele õpetusele seadusega ettenähtud tähtajal, säilitades samal ajal kooliprogrammis võimalused rahvusvähemuste keelte, ajaloo ja kultuuri õppimiseks nende emakeeles ning muulaste rahvusliku identiteedi säilimiseks;
- 4) soodustab muulasperede laste ja noorte kontakte eesti elulaadi, keele ja kultuuriga, toetades projekte laste keelelaagrite, perepuhkuste, huvialategevuse korraldamiseks;
- 5) toetab rahvuskultuuriseltside tegevust;
- 6) parandab muulaste objektiivset informeerimist Eesti poliitikas ja ühiskonnas toimuvast.

Koalitsioon seisab hea eesti keele kui riigikeele positsiooni tugevdamise eest ühiskonna kõigil tasanditel, ühtlasi arendades eesti keelt kui teaduskeelt.

Koalitsioon toetab oma ajaloolisele kodumaale naasta soovivaid muulasi ja abistab neid selles ka materiaalselt. Samas toetab valitsus eestlaste Eestisse ümberasumist.

Koalitsioon viib lõpule kaasaja nõuetele vastava rahvastikuregistri loomise.

Otsustavalt parandatakse Kodakondsus ja Migratsiooniameti tööd.

Eurointegratsioonibüroo eeskujul luuakse siseintegratsiooniga tegelev üksus Rahvastikuminiistri büroo, asukohaga Ida-Virumaal.

KOGU EESTI PEAB ELAMA

Eesti areneb nõnda, nagu arenevad tema piirkonnad. Riik peab tagama regioonide eripära säilimise ja eestluse taastamise piirkondades, kus rahvastiku koosseis on nõukogude okupatsiooni päevil järsult muutunud. Regionaalse tasakaalustamatuse kõrvaldamisel eelistame stimuleerivat regionaalpoliitikat, rakendades selle kõrval kompenseerivat regionaalpoliitikat väikesaartel, looduskaitsealadel ja piiriäärsetes strateegiliselt tähtsates piirkondades.

Selleks koalitsioon:

- 1) tugevdab regionaalpoliitika juhtimist, luues portfellita ministriks Siseministeriumis kantsleri tasemel ametikoha regionaalpoliitika teostamiseks;
- 2) lähtub riigieelarve koostamisel regionaalpoliitilistest prioriteetidest;
- 3) toetab riigiasutuste paigutamist ka väljapoole pealinna, et tagada piirkondade ühtlasem areng ja tööhõive;
- 4) koalitsioon töötab välja ning võtab vastu pealinna seaduse;
- 5) investeerib teedesse ning sideliinidesse, haridus ja kultuuriasutustesse maal ning loob eriprogrammid uute töökohtade loomiseks maal;
- 6) kiirendab Tallinn-Tartu kiirtee ehitamist.

KAITSTUD EESTI

Riigikaitse on rahvusliku julgeoleku tagamise lahutamatu osa, mille sisuks on Eesti riigi kaitseks vajalike jõudude ja vahendite korrastatud süsteemi arendamine ja ülalpidamine rahu ajal ning rakendamine agressiooni korral Eesti Vabariigi vastu. Eesti riigikaitse põhineb territoriaalkaitse mudelil. Koalitsioon kinnitab, et Eesti peab oma rahvuslike huvide tagamiseks arendama julgeolekupoliitikat järgmistes suundades:

- 1) integratsioon rahvusvahelistesse transatlantilistesse ja Euroopa julgeoleku, kaitse ja majandusorganisatsioonidesse, nagu Euroopa Liit (EU), Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO) ja Lääne-Euroopa Liit (WEU), sh. tihe julgeoleku ja kaitsealane koostöö eeskätt Balti riikide ja Põhjamaadega;
- 2) aktiivne tegevus rahvusvahelistes organisatsioonides ja heanaaberlikud suhted teiste riikidega;
- 3) vastutuse jagamine, mis tuleneb Eesti rahvusvahelistest lepingutest ja mille sihiks on rahvusvahelise rahu ja julgeoleku kindlustamine Euroopas ja maailmas.

Koalitsioon peab vajalikuks sõlmida riigikaitseleping pikemaks ajajärguks. Leping peab sündima Riigikogus esindatud poliitiliste jõudude kokkuleppe teel, kus Eesti areng riigikaitsealises ja julgeoleku küsimustes on tagatud riigikaitsekulutuste osakaalu järkjärgulise suurendamisega kahe protsendini sisemajanduse koguproduktist. Koostöös teadlaste, üldsuse ja kaitsejõududega tuleb koostada XXI sajandi nõuetele vastav Eesti riigikaitse arengukava.

NATO liikmeks saamise ettevalmistuseks tuleb viia lõpule nõutav ohuanalüüs, koostada vastav julgeolekustrateegia, sellest tulenev kaitsestrateegia ning viimase põhjal koostada ning esitada NATOle Eesti kaitsevõime arenguplaan.

Eesti kaitsevõime tõstmiseks koalitsioon:

- 1) parandab kaitseväelaste koolitustaset, pöörates suuremat tähelepanu ohvitseride ja ajateenijate sotsiaalsetele garantiidele ja elutingimustele. Reservväelaste ja nende õppekogunemiste süsteem tuleb korrastada. Senisest suuremat tähelepanu tuleb osutada Kaitseleidi arendamisele;
- 2) arendab kaitseväge infrastruktuuri;
- 3) toetab kodumaise kaitsetööstuse arengut;
- 4) hoolitseb Eesti relvastuse moderniseerimise ning kaitseväge varustamise eest;
- 5) viib kaitsejõudude ülesehituse ja juhtimise vastavusse NATO standarditega, suurendades ühtlasi kutseliste sõjaväelaste osatähtsust kaitseväes; tagab kutselistele sõjaväelastele konkurentsivõimelise palga ja sotsiaalsed garantiid;
- 6) võtab suuna kaitseväelaste teenistusaja lühendamisele;
- 7) toetab elanikkonna laialdast riigikaitsealset ettevalmistust, edendades elanikkonna kodanikukaitsealast koolitust ning rahvuslikku kasvatust, suurendades nõudlikkust kaitselehtlaste suhtes; motiveerides haritud noori osalema kaitselehtlaste tegevuses; aitab kaitselehtlastel kanda kulutusi, mis on tehtud varustuse hankimiseks ja õppustest osavõtuks;
- 8) tõstab kaitsejõudude mainet, võitleb rahva kaitsetahet nõrgendava väärinfo ja müütide vastu, tihendades kaitsejõudude suhteid avalikkusega, sh. ajakirjandusega;
- 9) motiveerib üliõpilaste kaasamist kaitsevähki, luues reservohvitserideks saanud üliõpilastele reaalseid soodustusi;
- 10) tõhustab tsiviilkontrolli Eesti kaitsejõudude üle;
- 11) väärtustab Eesti vabadusvõitluse ajaloo, hoolitseb Eesti vabaduse eest võidelnud meeste ja naiste vanaduspõlve eest.

EESTI EUROOPASSE

Eesti välispoliitika prioriteedid on ühinemine Euroopa Liidu ja NATOga ning välismajanduspoliitika tõhustamine, et tagada võimalused rahvusvaheliseks majandus ja kaubandusalaseks koostööks. Eesti välispoliitika eesmärgiks on kaitsta Eesti julgeolekut ja väärilist kohta avatud maailmas. Eesti riikliku julgeoleku tugevaim tagatis on edukas ja mõtestatud välispoliitika, selleks tuleb tõsta ja hoida Eesti rahvusvahelist mainet.

Nüüd, kus Euroopa Liiduga liitumisprotsess on järkjärgult kandumas üle vastavatesse ministeeriumitesse ning muutub aina rohkem parlamentaarse töö küsimuseks, peab Eesti välispoliitika keskendumata tulemuslikule välismajanduspoliitikale, tagamaks Eesti firmade ja toodete ligipääsu välisturgudele. Liitumisläbirääkimised Euroopa Liiduga peavad olema väikeriigi huve arvestavad, avalikkusele jälgitavad ja arusaadavad. Euroopa Liiduga liitumise küsimus otsustatakse rahvahääletusel.

Eesti lõplik, ajalooline kinnistumine Euroopas on suuri jõupingutusi nõudev sise- ja välispoliitiline ettevõtmine.

Valdav osa Euroopasse integreerimise protsessist on saanud siseriiklikuks tööks, nõudes nii valitsuselt kui ka parlamendilt tunduvalt suuremat tähelepanu ja tegutsemist kui seni. Selle saavutamiseks koalitsioon:

- 1) tagab 1. jaanuariks 2003 Eesti tegeliku valmisoleku liitumiseks Euroopa Liiduga;
- 2) ei muuda olemasoleva ja hästi toimiva siseriikliku eurointegratsiooni põhimõtteid, tõhustab oluliselt integratsioonitegevust ja suurendab valitsuse osa selles;
- 3) teostab ministeeriumide praeguste funktsioonide analüüsi ja teeb sellest lähtuvalt ümberkorraldused, arvestades Euroopa Liiduga liitumist;
- 4) kutsub Eurointegratsiooni büroo juhi osalema peaministri büroo töös ning valitsuse istungitel, analoogselt õiguskantsleri ja riigikontrolli esindajatega, tõhustamaks eurointegratsiooni protsessi ja koordineerimaks seda vabariigi valitsuse tasemel;
- 5) jätkab Riigikogu Euroopa asjade erikomisjoni tegevust.

Välisministeeriumi ja Kaitseministeeriumi koostöös tuleb oluliselt laiendada ja tõhustada nii välispoliitilisi kui sisepoliitilisi jõupingutusi NATOga liitumiseks.

Toetame Euroopa Liidu põhjadimensiooni, arendades tihedat koostööd Läänemere riikidega, sh. Põhjamaade ja Balti riikidega.

Teistes välispoliitilistes küsimustes seab koalitsioon järgmised sihid:

- 1) aasta jooksul peab Eesti vastu võtma WTOsse astumiseks vajalikud seadused ning saama selle organisatsiooni liikmeks;
- 2) suhetes Venemaaga jätkab Eesti heanaaberlike suhete arendamist. Majandussuhete arendamisel Venemaaga ei tehta paremate kaubandustingimuste nimel poliitilisi järeleandmisi;
- 3) jätkata tihedat koostööd Ukraina ja teiste Ida-Euroopa riikidega, samuti Kesk-Aasia ja Kaukaasia riikidega;
- 4) laiendada viisavabadust Läänega ja teiste riikidega, kellega suhtlemine on Eestile majanduslikult kasulik ning julgeolekupoliitiliselt võimalik;
- 5) suurendada välismajanduspoliitika osatähtsust Välisministeeriumis ning majandusdiplomaatide osakaalu välisesindustes, aitamaks kaasa Eesti ekspordi kasvule. Koos era ja kolmanda sektoriga

luua alus kaubandusesinduste võrgule välismaal;

6) aidata kaasa kolmandasse sektorisse kuuluva välispoliitika instituudi loomisele ja arengule.

Mart Laar Andres Tarand Siim Kallas

Isamaaliit Mõõdukad Reformierakond

Toivo Jürgenson Toomas Hendrik Ilves Toomas Savi

Isamaaliit Rahvaerakond Reformierakond

Tallinnas, Toompeal

17. märtsil 1999. aastal